

Ημερίδα: «Διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά... Κατανόηση κειμένου»

Ίσοκράτους Αρχίδαμος 34-36

Από τα ΝΕ στα ΑΕ και αντίστροφα: Τεχνικές προσέγγισης κειμένου

Ευρυδίκη Κωνσταντίνου, Φιλόλογος

Σάββατο, 24 Ιανουαρίου 2026

Το διδακτικό αυτό σενάριο είναι πραγματικό· διδάχθηκε σε τμήμα κλασικής κατεύθυνσης Γ' Λυκείου, στο Λύκειο Εθνομάρτυρα Κυπριανού Στροβόλου, στο πλαίσιο δειγματικής διδασκαλίας που πραγματοποιήθηκε το 2022. Για την ολοκλήρωσή του χρειάστηκαν δύο (2) διδακτικές περιόδους.

Βασικός στόχος του σχεδιασμού του μαθήματος ήταν **η εφαρμογή διαφόρων τεχνικών προσέγγισης ενός κειμένου** (βλ. Εκπαιδευτικό υλικό - Αρχαία Ελληνικά - Αξιολόγηση, ιστοσελίδα ΥΠΙΑΝ), που καταδεικνύουν τη σημασία που έχει η κατανόηση της λειτουργικής χρήσης των γραμματικών και των συντακτικών τύπων μέσα στο κείμενο, καθώς και του λεξιλογίου.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα προσφέρεται για την επανάληψη του φαινομένου:

ὄρῳ + αντικείμενο + κατηγορηματική μετοχή.

Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο λόγος του Ισοκράτη *Αρχίδαμος* ανήκει στους συμβουλευτικούς ρητορικούς λόγους. Το 366 π.Χ. η Σπάρτη οδηγήθηκε σε πολιτική απομόνωση, καθώς οι σύμμαχοί της υπέγραψαν συνθήκη ειρήνης με τους Θηβαίους. Ο Ισοκράτης, που δεν ήθελε να ενισχυθεί περισσότερο η Θήβα, παρουσιάζει τον Αρχίδαμο Γ', γιο του βασιλιά της Σπάρτης Αγησίλαου Β', να μιλά στους Σπαρτιάτες εφόρους και να τοποθετείται αρνητικά στο ενδεχόμενο η Σπάρτη να υπογράψει συνθήκη ειρήνης με τη Θήβα.

[34] *Αυτοί που σας συμβουλεύουν να συνάψετε ειρήνη λένε ότι οι φρόνιμοι άνθρωποι δεν πρέπει να έχουν την ίδια γνώμη για τα πράγματα σε περιόδους ευτυχίας και σε περιόδους δυστυχίας, αλλά να ρυθμίζουν κάθε φορά τη συμπεριφορά τους ανάλογα με τις περιστάσεις και να προσαρμόζονται στις συνθήκες. Λένε, ακόμα, ότι δεν πρέπει να έχουν φιλοδοξίες πέραν των δυνάμεών τους και ούτε να επιζητούν σε κρίσιμες καταστάσεις το δίκαιο αλλά το συμφέρον τους.*

[35] *Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁμολογῶ τούτοις, οὐδεὶς δ' ἂν με λέγων πείσειεν ὅτι χρή τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι τι ὠφελιμώτερον. Ὅρῳ γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἔνεκα τούτου κειμένους καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους καὶ τὰς εὖ πολιτενομένας πόλεις περὶ τούτου μάλιστα σπουδαζούσας.*

[36] *Ἔτι δὲ ὁρῶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημένους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ κατὰ τὸ δίκαιον τὸ τέλος ἅπαντας εἰληφότας, τὸν βίον δὲ τὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ μὲν κακίαν ἀπολλύμενον, δι' ἀρετὴν δὲ σῶζόμενον. Ὡστ' οὐκ ἀθυμεῖν δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων κινδυνεύειν μέλλοντας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς ὑβρίζοντας καὶ τοὺς τὰς εὐτυχίας μὴ μετρίως φέρειν ἐπισταμένους.*

Εργασίες – Δραστηριότητες

A. [35] Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁμολογῶ τούτοις, οὐδεὶς δ' ἂν με λέγων πείσειεν ὅτι χρή τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι τι ὠφελιμώτερον.

Αποδόσεις:

α) Εγώ, λοιπόν, όσον αφορά στις άλλες υποθέσεις, συμφωνώ με αυτούς. Κανείς, ωστόσο, δεν μπορεί να με πείσει λέγοντας **ότι πρέπει να θεωρείται το δίκαιο κάτι πιο ωφέλιμο.**

β) Εγώ, λοιπόν, όσον αφορά στις άλλες υποθέσεις, συμφωνώ με αυτούς. Κανείς, ωστόσο, δεν μπορεί να με πείσει λέγοντας **ότι πρέπει να θεωρείται κάτι πιο ωφέλιμο από το δίκαιο.**

1. Ποιο σημείο του αρχαιοελληνικού κειμένου **αποδίδεται με έντονα γράμματα στα Νέα Ελληνικά;**

2. Ποια απόδοση είναι η σωστή και γιατί;

B. Ὅρῳ γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἔνεκα τούτου κειμένους
καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους
καὶ τὰς εὖ πολιτευομένας πόλεις περὶ τούτου μάλιστα σπουδαζούσας.

3. Να αποδώσετε το κείμενο του **Μέρους Β** στα **Νέα Ελληνικά**:

Γ. [36] Ἔτι δὲ ὁρῶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημένους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ κατὰ τὸ δίκαιον τὸ τέλος ἅπαντας εἰληφότας, τὸν βίον δὲ τὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ μὲν κακίαν ἀπολλύμενον, δι' ἀρετὴν δὲ σωζόμενον.

Απόδοση: Επιπλέον, βλέπω ότι όλοι οι πόλεμοι που έγιναν στο παρελθόν τελείωσαν όχι σύμφωνα με τις δυνάμεις (των εμπολέμων) αλλά σύμφωνα με το δίκαιο. Βλέπω, ακόμα, ότι η ζωή των ανθρώπων εξαιτίας της κακίας καταστρέφεται, ενώ διασώζεται εξαιτίας της αρετής.

4. Στο Μέρος Γ, συνεχίζεται η ίδια σύνταξη με το Μέρος Β';
Τεκμηριώστε την απάντησή σας μέσα από το κείμενο (ΝΕ και ΑΕ).

Δ. Ὡστ' οὐκ ἄθυμειν δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων κινδυνεύειν μέλλοντας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς ὑβρίζοντας καὶ τοὺς τὰς εὐτυχίας μὴ μετρίως φέρειν ἐπισταμένους.

Απόδοση: Επομένως, δεν πρέπει _____ όσοι σκοπεύουν _____ (α. να κινδυνεύσουν ή β. να κινδυνεύουν) για τα δίκαια, αλλά πολύ περισσότερο όσοι συμπεριφέρονται με αυθάδεια και δεν ξέρουν να διάγουν τις ευτυχισμένες τους στιγμές με μέτρο.

5. Ποιες λέξεις του αρχαιοελληνικού κειμένου δεν αποδίδονται στη δοθείσα νεοελληνική απόδοση;

6. Να συμπληρώσετε τα κενά και να αιτιολογήσετε τις **απαντήσεις** σας.

Εργασίες

1. Να αναγνωρίσετε **συντακτικώς** τους παρακάτω **τύπους** του κειμένου.

λέγων, τοῦ δικαίου, ἔνεκα τούτου, μάλιστα, φιλοτιμουμένους, τὸ τέλος, δι' ἀρετὴν

2. ὅτι δὲ χρή τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι τι ὠφελιμώτερον

α) Να αναγνωρίσετε **συντακτικώς** τη δευτερεύουσα πρόταση (εἶδος, εισαγωγή, αιτιολόγηση εισαγωγής, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς, συντακτικός ρόλος)

β) Να μετατρέψετε τη σύνταξη σε **απαρεμφατική**.

3. Ἔτι δὲ ὁρῶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημένους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ κατὰ τὸ δίκαιον τὸ τέλος ἅπαντας εἰληφότας, τὸν βίον δὲ τὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ μὲν κακίαν ἀπολλύμενον, δι' ἀρετὴν δὲ σφζόμενον.

Να μεταφέρετε στον **αντίθετο αριθμό** τις λέξεις τοὺς πολέμους και τὸν βίον και να ξαναγράψετε το πιο πάνω απόσπασμα κάνοντας τις **απαραίτητες αλλαγές**.

4. Να γράψετε τους **ρηματικούς τύπους** που σας ζητούνται και να τους τοποθετήσετε στον πίνακα που ακολουθεί:

α) **ὁμολογῶ**: Στο β' πρόσωπο ενικού της οριστικής Παρατατικού στη Μέση Φωνή.

β) **λέγων**: Στον αντίστοιχο τύπο του Παρακειμένου στην ίδια φωνή.

γ) **πείσειεν**: Στο β' πρόσωπο πληθυντικού της προστακτικής Παρακειμένου στη Μέση Φωνή.

δ) *ἀπολλύμενον*: Στο γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής Ενεστώτα στην ίδια φωνή.

ε) *εἰληφότας*: Στο απαρέμφατο Μέλλοντα στην ίδια φωνή.

στ) *φέρειν*: Στο γ' πρόσωπο ενικού της Υποτακτικής Αορίστου Β' στην ίδια φωνή.

$\alpha)$										
$\beta)$										
$\gamma)$										
$\delta)$										
$\varepsilon)$										
$\sigma\tau)$										

5. Ὅρῳ γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἔνεκα τούτου κειμένους καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους καὶ τὰς εὖ πολιτενομένας πόλεις περὶ τούτου μάλιστα σπουδαζούσας.

Να εντοπίσετε στο πιο πάνω απόσπασμα δύο (2) **επιρρήματα** και να τα μεταφέρετε στους **άλλους βαθμούς**.

6. Να μεταφέρετε στα **Αρχαία Ελληνικά** την παρακάτω περίοδο λόγου χρησιμοποιώντας κατηγορηματική μετοχή.

Βλέπουμε ότι οι φρόνιμοι άνδρες πιστεύουν στο δίκαιο περισσότερο από τους άφρονες εξαιτίας της αρετής τους.

7. Να βρείτε το **λάθος** που υπάρχει σε **καθεμία** από τις παρακάτω κατηγορίες.

- Παράγωγα του **φέρειν**: φορτίο, διηλεκτής, αυτόφωρο, φάση, φορείο
- Παράγωγα του **είληφότας**: λήψη, λήμμα, ελλειμματικός, ειλημμένος